

2010 – en oversigt

Af Lone Søderstrøm Nielsen

Ved årsskiftet 2009/2010 blev der i flere sammenhænge gjort status over det første årti i et nyt årtusinde. Skal det gøres kirkehistorisk, må det være med fokus på Folkekirkens struktur og økonomi, der blev gennemgået af kirkeministerielle udvalg og bl.a. førte til oprettelse af Stiftsråd. Folkekirkens rolle og præstens embede i et moderne samfund blev debatteret fra flere synsvinkler, ligesom kirken som en moderne arbejdsplads med arbejdsmiljø og ledelse stillede krav om fornyede kompetencer til menighedsråd såvel som til kirkepersonale.

Diskussionen omkring forholdet mellem kirke og stat har en tendens til, at unge politikere gerne ser en adskillelse, mens det kirkelige landskab foretrækker forholdet bevaret. Men i slutningen af årtiet viste det sig, at flere i det kirkelige landskab havde bevæget sig i retning af en mere positiv indstilling til om ikke en adskillelse, så en mere selvstændig rolle til kirken. Om religionspsykolog Peter La Cours spådom går i opfyldelse, vil de næste ti år vise: »Vi vil i dette årti komme til at se en klar køreplan for adskillelsen af kirke og stat. Og måske også selve adskillelsen. Troen har bevæget sig så langt væk fra det kirkelige rum og er blevet så pluralistisk, at det ikke længere giver mening at have en statskirke«. (Kr.D. 8.1.)

Da professor Niels Henrik Gregersen fra Københavns Universitet blev spurgt om kirkens fremtid (Kr.D. 14.5.), så han til gengæld forholdet mellem kirke og stat bevaret. I stedet pegede han på »en ny vækelsesbølge i Danmark, hvor følelserne spiller en afgørende rolle, og hvor også et mere reguleret fromhedsliv får sin plads«. Debatten omkring islam, mente professoren, vil efterhånden klinge af, mens kristendommen i stedet vil blive påvirket af den kinesiske kultur.

Den officielle tilslutning til Porvoofællesskabet og muligheden for et kirkeligt ritual til registreret partnerskab blev to markante kirkehistoriske begivenheder i 2010, der kommer til at præge den kirkelige debat i de kommende år.

En voksende interesse for den religiøse og spirituelle side af livet optager mange. Påvirkningen er kommet fra flere sider, men især New Age og buddhismen spiller en rolle, hvor også folkekirkemedlemmer tager disse livsanskuelser til sig. Med den religiøse diversitet sam-

menholdt med et dalende medlemstal i de kristne kirker i Vesten, har der i det nye årtusinde udviklet sig en ny missionsbevidsthed med fokus på mission målrettet det hjemlige kirkeliv. Folkekirken holdt tre store Missionskonferencer (2004, 2006 og 2008) med deltagelse af udenlandske forskere, og i 2010, da Aarhus Universitet var vært, fejrede man 100 året for missionskonferencen i Edinburgh, se nedenfor s. 219.

I 2010 besluttede Europarådet at give pilgrimsvejene i Skandinavien status som europæisk kulturvej. Gennem de sidste ti år har pilgrimsvandringer fået en renæssance i Vesteuropa, hvor mange bruger vandringer som et spirituelt og meditativt input til en personlig udvikling. Folkekirken har mødt dette spirituelle behov ved at sætte pilgrimsvandringer ind i et folkekirkeligt regi, og et pilgrimscenter i Viborg blev oprettet med de første pilgrimspræster. Udfordringen har været at give en katolsk tradition et luthersk-evangelisk indhold, hvilket langt fra har været eller er gnidningsløst. Men det har været en opgave, som er blevet mødt med stor entusiasme blandt mange præster og teologer men også med kritik, der påpeger, at pilgrimsvandringen ikke er et evangelisk-luthersk fænomen.

Pilgrimspræst i Viborg Stift Anette Foged Schultz tog stærkt afstand fra den katolske pilgrimsvandring til en helgengrav og lod den evangelisk-lutherske vandring blive en vandring mod »kirkens lyse rum, hvori evangeliet lyder, og menneskelivet ses som helligt«. Helgendyrkelsens idealisering af et enkelt menneske er ikke foreneligt med evangeliet, fordi det gør det svært for det enkelte menneske at leve i verden som det menneske, det er. Mødet med mennesker undervejs i livet, og den betydning, man får for hinandens livs indhold og mening, er der hvor helligstedet også opstår (Kronik i Kr.D. 13.9).¹

Pilgrimspræst ved Viborg Pilgrimscentrum Elizabeth Knox-Seith mente, at pilgrimsrejsens bevægelse og rum af hellighed passer godt til det postmoderne menneskes trang til at ville være sin egen og »vandre af sted for at finde sit eget livsspor og sin eksistentielle mening med tilværelsen«. Helgendyrkelsen hører dog ikke hjemme i den protestantiske pilgrimsrejse, her handler det »om at møde det hellige og om at være klangbund for det moderne menneskes længsel«. (Kronik i Kr.D. 4.10.)

1. Jfr. også Anette Foged Schultz' artikel »Helgener og helligsteder«, *Pilgrimmen* nr. 19.

Porvoofællesskabet

Efter en festgudstjeneste i Vor Frue Kirke i København 3. oktober underskrev biskop Karsten Nissen (Viborg Stift) og formand for Folkekirken mellemkirkelige Råd Hanna Broadbridge Porvooaftalen.

I 1995 havde biskopperne meddelt efter en høring ude i menighedsrådene, at de ikke kunne underskrive Porvooeerklæringen. Begrundelsen var bl.a. en bekymring for, om de enkelte kirkesamfund kunne beholde deres selvstændighed samt den anglikanske kirkes manglende anerkendelse af kvindelige biskopper, ligesom forståelsen af bispeembedet var forskellig fra den danske kirkes. Folkekirken nøjedes derfor med at deltage som observatør i fællesskabet.

Folkekirken mellemkirkelige Råd udsendte den 11. december 2009 en pressemeddelelse for at fortælle, at rådet på et møde to dage forinden havde vedtaget at melde Folkekirken ind i Porvoofællesskabet. Rådet havde i samråd med biskopperne vurderet, at de tidligere forbehold ikke længere var relevante.

Indmeldelsen udløste en massiv kritik over, at der ikke havde været en forudgående debat og høring. Selv blandt dem som hilste det nye samarbejde velkommen, havde man gerne set indmeldelsen håndteret bedre. Seniorforsker Kristine Garde fandt, at det var en »arrogant tilsidesættelse af menighedernes ret til at give folkekirken mund og mæle«, mens cand. theol. Jørgen Stenbæk pegede på, at det ikke var gennemtænkt, hvilke økonomiske konsekvenser medlemskabet ville få (Kr.D. 4.1.). Formanden for Landsforeningen af Menighedsråd, universitetslektor Inge Lise Pedersen frygtede, at »den klodsede manøvre« ville »cementere modstanden mod enhver organisatorisk eller anden ændring i folkekirken«. (Kr. 18.12.2009)

Biskopperne tog kritikken om den manglende debat/høring til sig, mens formanden for rådet, Paul Verner Skærved, holdt fast ved rådets håndtering af sagen.

Fra professor Lisbet Christoffersen kom en kronik i *Kristeligt Dagblad* 9. januar, hvori hun påpegede, at havde man fulgt med i dagsordener og mødereferater fra Folkekirken mellemkirkelige Råd, ville man i et referat fra den 23. april 2008 have opdaget, at det var blevet besluttet, »at der indledes en proces mhp. at afklare og genoverveje folkekirken forhold til Porvoo. Som første skridt i denne proces inviteres i indværende år repræsentanter for de anglikanske kirker til en drøftelse af den nærmere forståelse af bispeembedet, det historiske episkopat samt apostolsk succession. Folkekirken biskopper inddrages i disse drøftelser«. Rådets praksis er at lægge såvel dagsorden som møderefe-

rater på hjemmesiden, men man skal selv være opmærksom på det. Professorens forslag til en konstruktiv kritik gik på, om man kunne gøre den demokratiske proces mere synlig ved at forbedre rådets retsgrundlag f.eks. med regler om mødeoffentlighed på linje med menighedsrådenes - og i større beslutningssager have en offentlig høring.

Den anglikanske Kirkes modstand mod kvindelige præster er ikke længere aktuel, men kritikken gik også på de teologiske forskelle blandt kirkesamfundene i Porvoofællesskabet, bl.a. i forståelsen af bispeembedet. Mange havde betænkeligheder ved forskellen i bispeembedets dogmatiske forståelse i henholdsvis Den anglikanske Kirke og i Folkekirken, og nogle frygtede ligefrem en tilbagevenden til den apostolske succession. Man pegede også på, at ordinationer foretaget af domprovster ikke ville blive accepteret, selvom den daværende formand for Folkekirkens mellemkirkelige Råd Paul Verner Skærved og biskop Kresten Drejergaard, Fyn, forsikrede, at »alle de anglikanske kirker i dag kan anerkende gyldigheden af domprovsteordinationer, dog er der muligvis nogle ansættelsesretlige begrænsninger, som i England skal justeres ved lovgivning«. (Kronik i Kr.D. 19.12.2009)

Hvordan vil de danske biskoppers rolle og ansvarsområde blive berørt af det nye fællesskab? Hvordan vil et formaliseret samarbejde påvirke de allerede eksisterende økumeniske kontakter menigheder imellem? Hvordan vil det påvirke forholdet til de tyske lutherske kirkesamfund? Spørgsmål som af gode grunde først kan besvares fremadrettet, men bekymringerne var dér sideløbende med den opbakning, der også var i det kirkelige landskab, hvor mange hilste et tættere samarbejde velkommen blandt protestantiske kirker i en tid med opbrud. Morten Thomsen Højsgaard talte om, at Folkekirken var trådt i karakter som et kirkesamfund og så dette tiltag som en bevægelse fra »det lokale og nationale ud mod det europæiske kirkeliv i en stadig mere global verden«. (Kr.D. 12.12.2009)

Tidsskriftet Fønix udgav et nummer² med temaet Porvooeerklæringen som bidrag til en forsinket debat omkring indmeldelsen.

Den katolske kirke

Den katolske kirke har gennem flere år især i USA og Irland været præget af skandaler med præster og kirkeligt ansatte, der har misbrugt børn

2. 33. årg. nr. 2, 2010.

seksuelt. Det rykkede tættere på Danmark med afsløringer i Tyskland, og pludselig kom den katolske kirke i Danmark i søgelyset. Biskop Czeslaw Kozon måtte erkende, at præster også har misbrugt børn her, dog ikke i hans embedstid. Han fik først kendskab til fire-fem sager i 2003, hvor de var forældede med hensyn til politianmeldelse. Da de pågældende præster enten var døde eller havde forladt tjenesten, fandt biskop Kozon det ikke relevant at undersøge sagerne nærmere. Direkte spurgt i et interview i *Kristeligt Dagblad* 16.3. om kirken ville anmelde en præst til politiet, lød svaret: »Nej. Det er ofrene eller ofrenes værge, der skal anmelde sager. Vi er ikke forpligtet som kirke til at anmelde, men vi vil selvfølgelig bistå ofrene i enhver form for opklaring«.

Denne holdning rejste en vred kritik mod biskop Kozon fra mange forskellige fronter: fra danske katolikker, det juridiske system, børneorganisationer og i folkekirkelige teologiske kredse.

Blandt kritikerne var professor i jura ved Københavns Universitet Kirsten Ketscher: »Når der er kendskab til tidligere sager om misbrug, bør de undersøges til bunds. Måske har der været flere, end biskoppen kender til. Det er for let at sige, at alt er forældet, at folk er døde eller har taget deres afsked, og at ofrene ikke ønsker det. En stor institution som den katolske kirke er på alle måder juridisk ansvarlig for, at sager om overgreb bliver undersøgt og stoppet. Det gør man ikke ved at sige, at man hverken vil undersøge tidligere overgreb eller melde nye overgreb til politiet«. (Kr.D. 18.3.)

Kritikken fortsatte i medierne. Den 31. marts var der dukket fire nye anmeldelser op, og i begyndelsen af juni var det oppe på 31 anmeldelser, som politiet undersøgte. I midten af oktober sluttede politiets arbejde, der endte med at sagerne blev lukket, uden nogen havde ført til sigtelser. Hovedparten af sagerne blev lukket på grund af forældelse eller mangel på beviser, tre vedrørte blufærdighedskrænkelser, men ikke inden for straffelovens rammer.

Den katolske kirke havde selv taget initiativ til en advokatundersøgelse ledet af advokat Lars Kjeldsen, der skulle udrede kirkens rolle i sagen og se på, hvordan lignende sager kunne forhindres fremover. Den katolske kirke fortsatte sit eget interne arbejde, også efter politiet havde lukket sagerne med forventning om en redegørelse ultimo 2011.

Morten Thomsen Højsgaard havde analyseret sagen i *Kristeligt Dagblad* 23.4. og pegede på tre hovedproblemer, den katolske kirke stod overfor: Først og fremmest at der overhovedet kunne være tale om børnemisbrug i en kirke, der tilmed hævder en høj seksualmoral. Det andet punkt gjaldt kirkens »kultur af tavshed«, hvor kirken valgte at håndtere

sagerne inden for egne mure, og til sidst kirkens (manglende) evne til at kommunikere med pressen. Biskop Czeslaw Kozon omtalte en uge senere (Kr.D. 29.4.) analysen som positiv, selvom biskoppen gerne ville aflive påstanden om påbud, der skulle holde misbrugssagerne internt og hemmeligt.

Danskernes tro – Folkekirkens forkyndelse

Tror jeg på den rigtige Gud? Spørgsmål fra en læser på Kristendom.dk.

Sognepræst Kristine Stricker svarede således: »Vi mennesker tænker ofte Gud som vores »egen«, dvs. at vi som kristne har én Gud, men muslimer har en anden og hinduer en tredje osv. Men der kan kun være én Gud i dette univers. Og denne Gud tror jeg, har manifesteret sig på forskellige måder igennem historien, alt efter hvordan mennesker i forskellige kulturer opfatter det religiøse. Hos os har Gud vist sig i Jesus Kristus, som måske kun er én af mange veje til Gud«. (10.2.) To dage senere gav sognepræst Carsten Christensen et andet svar til læseren med udgangspunkt i 1. Kor. 15,14ff. og fortsatte: »Alt i den kristne tro står og falder med det ene – om Jesus virkeligt, legemligt, fysisk blev levende på den tredje dag. Hvis han ikke blev det, hvis Jesus legeme blev i graven, så er vi »de ynkværdigste af alle mennesker«. Med andre ord: hvis Jesus ikke er opstået, så lever vi som kristne på en løgn. Men Jesus er opstået ... Derfor tror vi at alene troen på ham frelser«.

De kommende måneder så en heftig debat blandt gejstlige – og også med indslag fra politisk side - omkring emnet *Findes der andre veje til Gud end gennem Jesus Kristus?* De fleste svarede nej med henvisning til Jesu ord i Johs. 14,6: »Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig«.

Der var imidlertid også støtte til Kristine Strickers svar, bl.a. fra biskop Kjeld Holm, Århus, og domprovst Anders Gadegaard i København. »Jeg udelukker ikke, at mennesker af anden religiøs opfattelse end kristendommen kan finde den Gud, vi møder gennem Kristus. Jeg har mødt både muslimer og buddhister, som har været ualmindeligt spændende og sympatiske at tale med, og det er bestemt muligt, at de har fundet den samme Gud gennem deres tro«, lød det fra Kjeld Holm i *Kristeligt Dagblad* 5.3. og samme sted og dato fra Anders Gadegaard: »Selvfølgelig er der mange veje til Gud – eller rettere veje fra Gud til os. Når vi kristne siger, at Gud har vist sig i Jesus Kristus, betyder det ikke, at han ikke kan handle eller vise sig på helt andre måder for mennesker

i andre kulturelle eller religiøse sammenhænge end dem, vi kender. Vi tror på Gud som ét med Jesus Kristus, og derfor vil det være Kristus såvel som Gud, der viser sig for mennesker. Men der er kun én Gud, som er verdens skaber, og derfor er det ligegyldigt, om vi kalder ham Jahve, Allah eller Brahma«.

I kirkeretslige kredse vurderede seniorforsker Kristine Garde, at der var grundlag for en læresag, fordi en holdning til at der findes andre veje til Gud, er det samme som en benægtelse af kristologien og dermed kirkens læregrundlag. »Det er en sprængning af folkekirken indefra, hvis præsterne ikke forstår, at de bør respektere, at de indgår i et kollegialt fællesskab om det fælles evangeliums forkyndelse. De opfører sig som individualister, der tror, de kan sige hvad som helst, uden at nogen kommer efter dem«. (Kr.D. 11.3.) Professor i jura Ditlev Tamm fra Københavns Universitet sluttede sig også til dette synspunkt med en understregning af, at præster, der ikke kan forkynde Jesus som den eneste vej til Gud, burde overveje en anden beskæftigelse. »Ingen folkekirkepræst kender svaret på, om der er andre veje til Gud. Men præstens første opgave må være at sige, at for ham går vejen over Kristus. De præster, der har en skråsikker mening om Herrens veje, fremfører udsagn, der synes at være udtryk for en lidt komisk politisk korrekthed, hvor de ikke tør stå inde for det budskab, de er sat til at forkynde – at vejen til Gud går over Jesus«. (Kr.D. 3.4.)

Sognepræst Ole Brehm Jensen vurderede også Anders Gadegaard til at være ude i »tidsåndens politiske korrektheds ærinde« for ikke at skulle støde muslimerne. Ole Brehm Jensen medgav, »at Gud suverænt frelser, hvem han vil, når og hvor han vil. Men han frelser ved at drage den fortabte til Kristus. Det er deri, selve frelsen består«. (Kr.D. 23.3.)

Fra Christiansborg ønskede Jesper Langballe fra Dansk Folkeparti, at biskop Kjeld Holm tog sin afsked, ligesom der i Venstre og hos de Konservative var undren over denne holdning i kirken. Oppositionen derimod så striden som et indrekirkeligt anliggende, som den selv måtte løse.

Anders Gadegaard svarede på kritikken mod ham i en kronik i *Kristeligt Dagblad* 19.3., hvori han betegnede kritikernes tolkning af Johs. 14,6 som »ren kortslutning«, og fastholdt sin holdning, at »Gud kan til enhver tid og overalt bane sig en vej til mennesket – og netop derfor kan vi aldrig udelukke, at det netop er tilfældet, når et menneske siger, det står i et trosforhold, uanset om dette menneske kalder Gud for Gud, Allah eller Brahma«. Med henvisning til Johs. 1,1-3 og Ap.G. 17, 22-31 samt Det Gamle Testamente argumenterede domprovsten, at Gud har

vist sig for mennesker før Kristi fødsel, men sluttede alligevel sin argumentation med, at »den Gud, som vi således kan erfare overalt og til alle tider, er naturligvis den Gud (der er jo kun én), som har åbenbaret sig i Kristus. Derfor skal kirken missionere, så Gud ikke forbliver »en ukendt Gud«, men mennesker lærer Guds sande væsen at kende ...«!

Lektor Anders-Christian Jacobsen fra Aarhus Universitet, som havde været fremme i debatten om Abrahams fortællingen året før, blandede sig i denne debat om Guds frelsesveje i et indlæg i Kristeligt Dagblad 29.3. Han savnede »en saglig afklaring af de grundlæggende præmisser for at drøfte spørgsmålet«. En af disse præmisser i reformatorisk teologi er, at det er Gud, der frelser mennesket, det vil sige Gud, der kommer mennesket i møde og ikke omvendt. Dermed mente Anders-Christian Jacobsen, at spørgsmålet ikke burde være, om mennesker kan finde Gud gennem andre religioner, men om hvor Gud kan finde mennesker. Gud viser sig og handler som Fader, Søn og Helligånd: »Det afgørende spørgsmål i denne sammenhæng er, om Helligånden kun viser sig og handler i forhold til mennesket, hvor også Sønnen er til stede?« Med udgangspunkt i kristologien gik han tilbage til trosbekendelsen, hvor den byzantinske kirke fastslog, at Helligånden udgår fra Faderen, mens den latinske kirke har tilføjet »og fra Sønnen«. Anders-Christian Jacobsen så denne udvikling som en begrænsning af Helligåndens virke og dermed af »Guds magt til at virke og frelse gennem Helligånden, hvor og når han vil«.

Anders-Christian Jacobsens udlægning af Helligåndens virke fik følgende kommentar fra sognepræsterne Thomas Reinholdt Rasmussen og Henrik Bang-Møller, som mente, at Anders-Christian Jacobsen i sin iver efter at redde Guds suverænitæt fik gjort Helligånden lunefuld: »Helligånden er ikke vilkårlig, men er på en bunden opgave af Gud selv: at forkynde hans nåde og tilgivelse i Kristi liv«. (Kr.D. 6.4.) Lektor Nils Arne Pedersen var heller ikke enig i Anders-Christian Jacobsens tolkning af den nikænokonstantinopolitanske trosbekendelse fra 381. Han påpegede, at når der siges, at Helligånden udgår fra Faderen, siger det til Johs. 15,26, hvor det er Jesus, som vil sende Helligånden. Den østlige kirkes teologer så frelserhandlingen udført af Gud Fader gennem Sønnen i Helligånden. Augustin udtrykte treenigheden ved, at Helligånden udgår fra Faderen og Sønnen. »Imidlertid gælder det, at hverken den østlige eller vestlige udformning af treenighedslæren nogen sinde har indebåret, at Helligånden virker løsrevet fra Kristus. Det er for mig at se også gode grunde til, at kirken stadig skal afholde sig fra at sige andet«. (Kr.D. 19.4.)

Der er på landsplan en tendens til, at kommunerne ønsker at flytte konfirmandforberedelsen ud af skoleskemaet, selvom et flertal i befolkningen fortsat er positiv over for den som en del af skoleskemaet. I Viborg Kommune satte man denne problemstilling på dagsordenen i efteråret bl.a. på baggrund af en henvendelse fra Humanistisk Samfund, der ønskede undervisningen ud af skoleskemaet. Da kommunens børne- og ungdomsudvalg anbefalede at flytte morgentimernes konfirmandforberedelse til om eftermiddagen, protesterede biskop Karsten Nissen med opbakning fra provster og præster over, at præsterne ikke var blevet hørt. Fra kommunen lød det, at præsterne ville blive spurgt på et senere tidspunkt. (Kr.D. 10.1.2011)

I Lyngby-Taarbæk Kommune blev det en debat, der kunne følges i dagspressen. Sognepræsterne Mette Enevold (Lundtofte sogn) og Søren Hermansen (Sorgenfri sogn) argumenterede i en kronik i *Kristeligt Dagblad* 17. april for det rum, som konfirmandforberedelsen giver de unge i form af at kunne stille spørgsmål om livet og få mulighed for at vende eksistentielle overvejelser. Der er et stort behov blandt de unge for at få mulighed for at tale om livets store emner, og de to sognepræster pegede på, at sagen måske nok var lokal, men havde en principiel betydning for konfirmandforberedelsens vilkår i fremtiden. Løsningen i Lyngby-Taarbæk Kommune blev et kompromis afgjort i byrådet, således at undervisningen foregår det ene halvår om morgenen og det andet halvår om eftermiddagen.

Biskop Niels Henrik Arendt, Haderslev, frygtede, at medlemstallet ville falde, hvis betingelserne for konfirmandforberedelsen blev forringet, som det er sket i den anglikanske kirke. Biskoppen gjorde opmærksom på konfirmandforberedelsens betydning for hele livet og anbefalede præster og menighedsråd at kæmpe for at beholde morgentimerne. (Kr.D. 28.4.)

Kirken og staten

Bispevielse i Aalborg Stift

9. maj blev Henning Toft Bro viet til biskop i Aalborg Stift. Tre kandidater havde året forinden meldt sig til bispevalget, sognepræst i Thisted Marianne Christiansen (f. 1963), stiftskonsulent i Aalborg og lektor på Kirkemusikskolen i Vestervig Jørgen Kjærgaard (f. 1957) og provst for Morsø Provsti Henning Toft Bro (f. 1956).

Henning Toft Bro satte fokus på en smidig administration med biskoppen som samlende faktor. Han havde rødder i den nordjyske Indre Mission med stor vægt på forkyndelsen og øje for brug af den nye tek-

nik: »Vi kan forkynde evangeliet via de nye medier som mobiltelefon, internettet og facebook. Det er en enestående måde at kommunikere på og bruge det mere aggressivt, end jeg har været vant til. Der ser jeg nogle store muligheder,« udtalte han til *Kristeligt Dagblad* 27.1.

Marianne Christiansen så kirkens opgaver - gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni – som det bæredygtige i de kriser, kirken nu måtte have. Hun talte om åbne fællesskaber, der kan rumme forskelligheden og tjene medmennesket, gudstjenester som udgangspunktet for fællesskabet og »dygtige, vise og frimodige præster«, der hjælpes til at virke uden at brænde ud. Det skulle være kirkens opgaver, der var rettesnor for, hvordan økonomien blev brugt, da hun ikke kunne se, hvordan man måler mængden af kirken med en henvisning til Kirkeministeriets Betænkning nr. 1491 *Mere kirke for pengene*.³

Jørgen Kjærgaard havde forståelse for kirkens sammenhængskraft i de små sogne og lagde vægt på, at biskoppen skulle være til stede i dagligdagen som inspirator og støtte.

Første afstemning gav Marianne Christiansen 44,46 % af stemmerne, Henning Toft Bro 37,08 % og Jørgen Kjærgaard 17,78 %. I anden omgang blev det Henning Toft Bro, der fik førstepladsen med 970 stemmer og 826 stemmer til Marianne Christiansen.

Kirkens økonomi

Regeringens udspil omkring en ny fordeling af kirkens økonomi fra statstilskud til bloktilskud blev taget af bordet, da det ikke fandt politisk opbakning. Betænkning 1511 *Omlægning af statens tilskud til folkekirken til bloktilskud* var i november 2009 blevet sendt til høring med frist til 23. februar 2010. (Jfr. *Kh. Saml. 2010*, s. 233) Der kom 251 høringsvar, hvoraf de 223 var imod en omlægning. Kun 16 svar var positive. Blandt kritikpunkterne mod forslaget var, at en bloktilskudsordning ville kunne give en skæv fordeling af økonomiske ressourcer bl.a. med henblik på præstelig betjening og vedligeholdelse af bygninger. Der blev også peget på, at en ændring kunne forrykke det politiske forhold mellem stat og kirke i retning af en adskillelse og en risiko for, at der fra politisk side lettere ville kunne skæres i bevillingen. Kritikken mod den nuværende ordning ville ikke nødvendigvis blive stoppet ved en omlægning. Modstanden mod den fremlagte betænkning var imidlertid

3. Kronik i *Kristeligt Dagblad* 25. januar 2010.

ikke en modstand mod debat og fornyelse af gældende ordning, man ønskede en fortsat diskussion, men grundigere arbejde for at sikre, at ændringer vil være holdbare på længere sigt.⁴

Kirkelige ritualer for homoseksuelle

Siden det i 1989 blev muligt at indgå et borgerligt registreret partnerskab mellem homoseksuelle, har der været et ønske fra mange sider om et kirkeligt ritual til markering af homoseksuelles partnerskab. Det førte i 1995 til et udvalg nedsat af biskopperne med henblik på den teologiske mulighed for velsignelse af registreret partnerskab. Biskopperne kunne ikke blive enige, men i 1997 blev der mulighed for en gudstjenestelig markering af registreret partnerskab, og i 2005 udsendte seks biskopper en *vejledende ordning for en gudstjenestelig velsignelse for par, der har indgået registreret partnerskab*. Debatten er siden fortsat, men blev i begyndelsen af året forstærket fra politisk side. Der var behandlet tre beslutningsforslag og et lovforslag i Folketinget, der gik på at ændre ægteskabslovgivningen, således at homoseksuelle par sidestilles med heteroseksuelle par. Kirkeminister Birthe Rønn Hornbech (V) ville dog gerne skabe ro omkring denne debat fra politisk side, så Folkekirken selv fik mulighed for at drøfte sagen igennem og være initiativtagerne til ønsket om en lovændring. I gejstlige kredse opdelte man problematikken i enten vielse af homoseksuelle i kirken eller indgåelse af registreret partnerskab i kirken. Blandt biskopperne var der ikke enighed, men et positivt flertal hvad angik den sidste løsning.

Fra højrefløjen kom kritikken bl.a. fra sognepræst Børge Haahr Andersen i Emdrup kirke ved København. Han frygtede, at et ritual ville indsnævre kirkens rummelighed, fordi lovgivningen ville sikre alle folkekirkemedlemmer ret til betjening i sognekirken. Ét sogn ville derfor ikke kunne vælge – som Emdrup kirke havde gjort ved muligheden for gudstjenestelig markering af registreret partnerskab – at »profilere en anden holdning end flertallet«. Præsten ville kunne sige fra til at medvirke, men menighedsråd og kirkepersonale ville ikke have samme mulighed (Kr.D. 22.3.).

Kirkeminister Birthe Rønn Hornbech mødtes 15. april med biskopperne og nedsatte efterfølgende et *Udvalg om folkekirken og registreret partnerskab*. Tolv medlemmer blev udpeget med biskop Peter Skov-Ja-

4. Høringssvar samt Kirkeministeriets notat om disse kunne læses på www.km.dk.

kobsen, København, som formand.⁵ Udvalget fik til opgave i løbet af fem måneder at tage stilling til tre spørgsmål:

- Skal ægteskabsindstiftelsen fortsat foregå i folkekirken, eller skal alle samliv indgås for den borgerlige øvrighed, hvorefter der er mulighed for en kirkelig velsignelse, og hvilket ritual skal kunne anvendes ved en sådan kirkelig handling?
- Under hvilke former skal også det registrerede partnerskab kunne indgås i folkekirken, således at to personer af samme køn har samme mulighed som ægtepar for at indgå deres samliv ifølge et kirkeligt ritual, og hvilket ritual skal kunne anvendes?
- Hvordan sikrer man, at præster, som af samvittighedsgrunde ikke kan medvirke ved indgåelsen af registreret partnerskab i kirken, har frihed til at sige nej hertil?

Et oplæg om at lade vielser foregå på rådhuset i stedet for i kirken var blevet drøftet på mødet den 15. april og gav anledning til en efterfølgende reaktion, bl.a. fra Præsteforeningens formand, sognepræst Per Bucholdt Andreasen: »Det er meget vigtigt for forbindelsen mellem folk og kirke, at man ikke piller ved muligheden for at indgå ægteskabet i kirken. Der er en meget dyb folkelig forankring og en forventning fra brudepar om, at man kan aflægge den juridiske del af ægteskabsløftet foran Guds alter. Vi skærer simpelthen et af båndene mellem kirke og folk over, hvis vi tager ægteskabet ud af kirken«.

(Kr.D. 24.4.)

Udvalgets rapport kom den 17. september med en tre måneders høringsfrist. Kirkeministeren opfordrede Folketingets medlemmer til at læse rapporten grundigt, inden de politiske beslutninger blev taget, »lytte til de forskellige holdninger i folkekirken og betænke hensynet til friheden i folkekirken«.⁶ Mere end 400 svar var indløbet, da høringsfristen sluttede i december.

5. De øvrige medlemmer var generalsekretær, pastor Jens Ole Christensen, fhv. højskoleforstander Erling Christiansen, biskop Kresten Drejergaard, fhv. formand for Folketinget, Christian Mejdahl, sognepræst Lisbet Kjær Müller, dyrlæge Susanne Møller, sognepræst Claus Thomas Nielsen, professor, dr.theol. Kirsten Busch Nielsen, biskop Karsten Nissen, Landsforeningen af Menighedsråds formand Inge Lise Pedersen og ph.d.-studerende, pastor Benedicte Hammer Præstholm.

6. Kronik i *Kristeligt Dagblad* 17.9.

Som svar på det første spørgsmål anbefalede ti af udvalgets medlemmer, at den nuværende ordning mellem borgerlig og kirkelig vielse blev opretholdt, mens Jens Ole Christensen og Kresten Drejergaard ønskede den juridiske del flyttet ud af kirken. Det andet spørgsmål opfattede udvalget lidt mere komplekst. På nær Kresten Drejergaard, der så ægteskab og partnerskab som det samme fænomen, mente de øvrige medlemmer, »at ægteskab og partnerskab må betragtes som *forskellige* ordninger, der har hver sin begrundelse og hver sin historie, og at det vil være udtryk for et ejendommeligt abstrakt syn på mennesket, hvis der stiles mod en såkaldt kønsneutral ordning for ægteskab«. ⁷ Ni medlemmer anbefalede et autoriseret ritual for kirkelig velsignelse af registreret partnerskab. Christian Mej-dahl, Claus Thomas Nielsen og Jens Ole Christensen kunne ikke tilslutte sig dette. De to første ønskede den nuværende ordning fra 1997 med mulighed for gudstjenestelig markering fortsatte, mens Jens Ole Christensen ikke ønskede nogen form for kirkelig velsignelse videreført.

At et registreret partnerskab også skal kunne indgås i kirken med et autoriseret ritual blev foreslået af Peter Skov-Jakobsen, Inge Lise Pedersen, Erling Christiansen, Lisbet Müller, Kirsten Busch Nielsen og Benedicte Præstholm.

Der var enighed i udvalget om, at præster skal kunne være fritaget for at medvirke ved såvel kirkelig velsignelse som indgåelse af partnerskab ved lov. Denne fritagelse skulle dog ikke gælde kirkefunktionærer, da de ikke har samme gejstlige og læremæssige ansvar som præsten. Jens Ole Christensen ønskede imidlertid samme lovgivning gældende for disse til at nægte deltagelse.

Mellem de to yderpunkter i den offentlige debat, den totale afvisning af homoseksualitet og kirkelige ritualer for homoseksuelles samliv, var der en mere tavs midtergruppe, der ikke trådte så tydeligt frem. Det var dem, der ikke havde taget stilling til eller ønskede at medvirke ved velsignelse af et registreret partnerskab i kirken, men ikke med udgangspunkt i en modstand mod homoseksualitet.

Der kan og vil fortsat være stor uenighed i kirken på grund af forskellige opfattelser, men udvalgets rapport viste også, at der kan være plads til, at alle synspunkter bliver hørt og får plads.

7. Udvalgets rapport samt en sammenfatning af denne kunne downloades på www.km.dk.

Dr. theol. Carsten Breengaard⁸ advarede imod, at Folkekirken skulle kapitulere »til følelsernes rethaveri« og ende med at blive betragtet »som et meningsfællesskab for sidste politiske påfund« i stedet for som en kirke. Kirkens ritualer tager udgangspunkt i Jesu forståelse af ægteskabet: »Jesus og kristendommen tænker hele menneskelivet ind i et bestemt historisk forløb: først skabelsestiden, så syndefaldstiden og endelig forsoningstiden, der er ensbetydende med skabningens genoprettelse. Skabelsen er den absolutte etiske norm. Det er denne opfattelse af menneskets historie, der kommer til udtryk i Jesu ord om skilsmissem. I syndefaldstiden var skilsmisse tilladt, fordi mennesket var hårdhjertet og ikke kunne opfylde skabelsens krav. Men med Jesu forsoningsdød er genoprettelsen inde. Derfor kan og skal skabelsens krav atter stilles i deres oprindelige skarphed«. Carsten Breengaards konklusion blev derfor: »At argumentere for ægteskabsindstiftelse af enskønnede er at afvise den forestillingsverden, der alene giver opstandelsesforkyndelsen mening«.

Andre oplevede at ændre opfattelse undervejs, blandt dem biskop Karsten Nissen, som havde været blandt udvalgets tolv medlemmer. I en kronik i *Kristeligt Dagblad* 18.9. – dagen efter rapporten var offentliggjort – forklarede han, hvorledes han tidligere havde været imod nogen form for kirkelig markering, men nu tilsluttede sig en kirkelig velsignelse af et registreret partnerskab. Hans kronik viste, at præster faktisk tager spørgsmålet alvorligt og tænker dybt over det. Biskoppens argumentation for at have flyttet sit standpunkt udsprang af et opgør med de kristne, der fordømmer homoseksualiteten. »Kirken må gå imod enhver fordømmelse af mennesker, også homoseksuelle, og kirken må efter min opfattelse også medvirke til, at vi ikke stempler grupper af mennesker som i særlig grad syndige. Synden er siden syndefaldet et grundvilkår for os alle, og der klæber synd, forstået som oprør mod Gud og egoisme, ved alt, hvad vi siger og gør. På den ene side har vi det bibelske vidnesbyrd og den kristne ægteskabsforståelse, begrundet i Guds skabelse af mennesket som mand og kvinde. På den anden side har vi mennesker af kød og blod, som ikke kan leve på anden måde end ved at være homoseksuelle ... Jeg er nået til den erkendelse, at vi, der har glæden ved at kunne leve i et ægteskab med et andet menneske, og som ikke kunne forestille os en tilværelse uden det fællesskab og den intimitet, som ægteskabet indeholder, ikke bør stå i vejen for, at vore homoseksuelle medmennesker kan modtage samme gave«.

8. Kronik i *Kristeligt Dagblad* 8.5.

Forskning

Som led i Aarhus Universitets strukturreform skulle de ni fakulteter fusionere til fire med virkning fra 1. januar 2011. Den 17. juni kom udmeldingen fra universitetets bestyrelse, der for Det Teologiske Fakultets vedkommende betød, at det blev slået sammen med Det Humanistiske Fakultet og Danmarks Pædagogiske Universitetsskole til *Kulturvidenskabeligt Fakultet*. I månederne forud havde der været bekymring for, hvordan denne sammenlægning fremover ville påvirke den teologiske uddannelse. Kirkeminister Birthe Rønn Hornbech pegede på studiets fremtidige kvalitet for at kunne opfylde kravene til præsteembede ifølge Folkekirkens ansættelsesbekendtgørelse.

Også biskop Karsten Nissen mente, at selvom strukturændringer i Aarhus blev udført med henblik på økonomien, ville de uvægerligt også få indflydelse på fagets indhold, og han så reformen gennemført for hurtigt. I en kronik i *Kristeligt Dagblad* 26.5. efterlyste han en debat og håbede at få sat den i gang med følgende spørgsmål. Biskoppen spurgte til, hvordan teologiens enhed skulle blive sikret, og hvem der fremover ville træffe beslutninger på fagets vegne. Han frygtede også, at ændringen på længere sigt ville kunne betyde et politisk argument for at gøre København eneste uddannelsessted for teologi og spurgte som sidste og fjerde spørgsmål, om der var andre argumenter end de økonomiske og administrative for at nedlægge Det Teologiske Fakultet.

Professor Viggo Mortensen svarede, at der skam foregik en livlig og engageret debat, men internt, for at påvirke processen. Da denne stadig var i gang, kunne biskoppens spørgsmål heller ikke umiddelbart besvares. Men professoren forsikrede, at der blev arbejdet på at sikre de bedste fremtidsvilkår for faget og valgte at se de administrative ændringer med et positivt udfald for teologi. (Kr.D. 29.5.)

Fra dekanen Carsten Riis og prodekanen Troels Nørager på Det Teologiske Fakultet kom en kronik i Kr.D. 8.6. med understregning af, at det drejede sig om strukturændringer for at få økonomien til at hænge bedst muligt sammen og ikke en ændring af uddannelsen. Der burde heller ikke være frygt for, at faget ville blive nedlagt, fordi det afgjorde alene universitetet og ikke et politisk niveau. Faget »har næppe nogensinde haft det bedre end i de seneste år«. Det skyldtes bedre tværfagligt samarbejde inden for teologiens fag, og man hilste også et bredere samarbejde velkommen med andre fag. Hvad angik ledelsen, »så lægges der ikke op til en ændring i forhold til i dag. Det vil stadig være dekanen (med delegation til institutleder), der bestemmer«.

Efter udmeldingen den 17. juni var der en positiv indfaldsvinkel fra professor Per Ingesman og professor Hans Jørgen Lundager Jensen fra henholdsvis Kirkehistorie og Religionsvidenskab. Universitetsbestyrelse havde lovet, at den teologiske uddannelse skulle styrkes, og de to professorer glædede sig til fremtidens samarbejde med gensidig inspiration blandt de fag, der nu kom til at høre sammen. »Teologi og religionsvidenskab har også noget at give til det nye Aarhus Universitet. Vi sidder inde med en unik ekspertise inden for religion, som ikke findes andetsteds på universitetet. Med religionslærere til gymnasieskolen og teologer til folkekirken producerer vi de uddannelser, som samfundet med rette forventer, at universitetet kan levere« – hertil føjede de også de to fags bidrag til »den generelle oplysning i samfundet« og som forståelse for kulturarven (Kronik i Kr.D. 19.6.).

I 100-året for Kvindernes Internationale Kampdag den 8. marts var der en generel holdning i kirken om, at kønskampen er et overstået kapitel. I dag er godt 50 % af Folkekirkenes præster kvinder.

Forlaget Alfa havde dog valgt at lade bogen *Maria Magdalene – Fra apostel til prostitueret* af sognepræst Lisbet Kjær Müller udkomme på denne dag. Bogen gennemgår de mange identitetsroller, som kirken op gennem tiden har påført Maria Magdalene, og interessen for denne kvindeskikkelse er ikke blevet mindre med årene. Motivationen for at skrive bogen var at undersøge kildemateriale om kristendommens forståelse af krop og køn, og forfatteren udtrykte det således: »Ved at følge den måde Maria-Magdalene skikkelsen omformes på i de fire evangelier, er det muligt samtidig at vise, hvordan kønnet hurtigt i kirkens historie igen får magt både konkret, socialt og symbolsk, og vejen ligger åben for en dualisme, hvor kvindens køn står i modsætning til mandens køn og på det konkrete og sociale plan regnes for svagt, syndigt og dødbringende, samtidig med at det på det symbolske plan bliver et forbillede for menighederne«.⁹

Museumsinspektør Sissel F. Plathe og sognepræst Jens Bruun udkom med et flot og digert værk om *Danmarks middelalderlige altertavler*.¹⁰

9. Lisbet Kjær Müller, *Maria Magdalene. Fra apostel til prostitueret*. Forlaget Alfa 2010.

10. Sissel F. Plathe og Jens Bruun, *Danmarks middelalderlige altertavler*. 2 bind. Syddansk Universitetsforlag 2010.

Værket blev valgt af *Kristeligt Dagblads* anmelder Carsten Bach-Nielsen som hans bud på bedste bog i 2010: »en pryd for nationen til en pris, der kan betales. Hele den fornemme database er endda tilgængelig på internettet«. (Kr.D. 18.1.2)

Et andet anmelderrost værk var professor Erik A. Nielsens bog om Thomas Kingo, der var andet bind i et firebindsværk med det overordnede tema *Billed-sprog*, udgivet på Gyldendal. Første bind, *Kristendommens retorik*, kom året forinden og blev ligeså begejstret modtaget som andet bind. Nu ventes der på bind tredje om H.A. Brorson og endeligt et LEKS-IKON.

I Tyskland fejredes 450-årsdagen for Philipp Melanchthons død. I Danmark er denne reformator ikke så kendt, skønt han har spillet en vigtig rolle i den danske kirkes reformation, bl.a. som rådgiver for Christian den Tredje, og hans tanker, der blev grundlaget for opbygning af Københavns Universitet efter Reformationen. Dr.theol. Martin Schwarz Lausten trak Melanchthon ud af Luthers skygge med biografien *Philipp Melanchthon – Humanist og luthersk reformator i Tyskland og Danmark*, Forlaget Anis.

Valgmenighedspræst dr. theol. Niels Grønkjærs bog *Den nye Gud. Efter fundamentalisme og ateisme* prøvede at finde et gudsbegreb mellem fundamentalisme og ateisme, der kunne være spiseligt for det moderne menneske. Han afviste således en Gud, der har skabt universet og er overnaturlig. Grønkjær mente heller ikke, at kristendommen kan bidrage med »faste holdepunkter i form af faste værdier eller en fast identitet«. (Kr.D. 22.10.) I stedet præsenterede Grønkjær »en Gud der giver os en forståelse af, at det liv, vi lever, er godt nok«. Han definerede Gud som en Gud i bevægelse – en kilde til liv – frem for et fundament, der var og som man kan vende tilbage til.

Bogen gav anledning til en debat allerede inden den udkom 21.10. på Forlaget Anis. Mange fik et déjà-vu til sagen omkring Grosbøll, selvom eksperter i kirkeret ikke mente, Grønkjær havde bevæget sig uden for kirkens forkyndelse. Præster spurgte Grønkjær efter en mere klar formulering af begreber som f.eks. bøn, tilgivelse og opstandelse og afviste at være fundamentalister, såfremt de ikke var enige med Grønkjær. Grønkjær forklarede sig i en kronik i *Kristeligt Dagblad* 17.11., hvor han dog fastholdt, at Gud ikke kan være et fundament for hverken livsanskuelse eller værdier.

Filosoffen Peter Tudvads bog om Søren Kierkegaards forhold til jøderne startede ligeledes en debat – bl.a. med indlæg af udenlandske forskere - endnu førend den udkom 9. november (årsdagen for Krystal-

natten 1938). *Stadier på antisemitismens vej* – Søren Kierkegaard og jøderne, Forlaget Rosinante, var forfatterens ønske om at sætte fokus på kristendommens antisemitiske holdning. Kritikken gik på, at det var en anakronisme at tolke 1800-tallets syn på jødedommen som antisemitisk, ligesom der kunne argumenteres for Kierkegaardspassager, der var positive over for jøderne, og at Kierkegaards opfattelse af jødedommen var mere nuanceret end Tudvads ensidige tolkning. »... trods sin imponerende research fordelt på over 500 sider får han ikke seriøst dokumenteret, at Kierkegaard var andet end inderligt fagligt og religiøst optaget af jøder. Og bogen ville klart have vundet ved at være foruden anklagen om antisemitisme«. Lød det i Sørine Gotfredsens anmeldelse i *Kristeligt Dagblad* 9.11.

Et EU forskningsprojekt *Religare* tog sin begyndelse 1. februar for at køre i tre år. Fra Danmark var leder af Centret for Europæisk Islamisk Tækning, professor Jørgen S. Nielsen, udpeget som leder af den danske forskergruppe, der også talte professorerne Lisbet Christoffersen og Hanne Petersen samt Niels Valdemar Vinding og Nadja Jeltøft, begge ph.d-stipendiater. Projektet er en undersøgelse af religiøse og sekulære værdier med det formål at kortlægge forholdet mellem stat og trossamfund, mellem offentlighed og trossamfund og forholdet mellem religioner og ikke-religiøse. Den viden der erhverves, skal bruges til vidensinformation i det politiske og offentlige regi.

Økumeni

Århus Stift var vært for *det nordiske bispemøde* med deltagelse af 43 nordiske biskopper. De nordiske kirker er fælles om at være kirke med dalende medlemstal i et sekulariseret samfund, hvor multireligiøsiteten samtidigt træder tydeligt frem. Hvordan kirken bedst håndterer denne udfordring, var det store spørgsmål blandt mødets deltagere. Der var en generel enighed om, at vejen frem er at holde fast i kvaliteten, udtrykt med den svenske ærkebiskop Anders Wejryds ord: »Mennesker i dag vil have troværdighed og kvalitet, og det er her, kirkens egentlige udfordring ligger: at skabe kvalitet i mødet med folk, når barnet døbes, når morfar dør eller ved vielserne. Ved alle disse kernepunkter må vi som kirke være meget opmærksomme over for kvaliteten af vores tilbud«. (Kr.D. 1.7.)

I juli holdt *Det Lutherske Verdensforbund generalforsamling* i Stuttgart med 418 delegerede. Fra Danmark deltog 15, der markerede sig med et forslag om en Internet-ressourcebank, der blev vedtaget med

stor opbakning. Formålet med denne database udtrykte den danske delegations leder, Hanna Broadbridge fra Folkekirkens mellemkirkelige Råd således: »Det er vores tanke, at medlemskirkerne skal samle undervisningsmateriale om gudstjenester på internettet, og dermed får vi skabt en virtuel idébank, som vil gøre det muligt for os alle at lære af hinanden. Danskerne kan for eksempel holde en brasiliansk gudstjeneste. Vi har så meget at give hinanden i det store lutherske samfund«. (Kr.D. 28.7.)

Mødets vigtigste økumeniske handling blev en officiel erklæring om at søge tilgivelse hos Gud og anabaptisterne for de forfølgelser disse blev udsat for af de lutherske kirkesamfund i det 16. årh., da Martin Luther og Philip Melanchthon opfordrede til forfølgelse af gendøberne. I erklæringen lød det bl.a.: »Trusting in God who in Jesus Christ was reconciling the world to himself, we ask for forgiveness – from God and from our Mennonite sisters and brothers – for the harm that our forbears in the sixteenth century committed to Anabaptists, for forgetting or ignoring this persecution in the intervening centuries, and for all inappropriate, misleading and hurtful portraits of Anabaptists and Mennonites made by Lutheran authors, in both popular and scholarly forms, to the present day«. ¹¹

Baggrunden for dette dokumentets tilblivelse var et fælles luthersk-mennonitisk internationalt studie fra 2005-2008 af forholdet mellem de to kirkesamfund fra Reformationens tid til i dag. Man er ikke blind for de teologiske forskelle, men Verdensforbundet fandt det nødvendigt med forsoning for at kunne etablere og styrke en fremtidig dialog.

I hundredåret for den store missionskonference i Edinburgh var Aarhus Universitet vært ved konferencen *Church & Mission in a Multi-religious Third Millenium* i dagene 27. til 29. januar.¹² Formand for konferencekomiteen, professor, dr.theol. Viggo Mortensen, og konferencekoordinator, ph.d.-studerende, cand. theol. Andreas Østerlund Nielsen præsenterede konferencen i en kronik i *Kristeligt Dagblad* den 26. januar, hvor missionsteologer fra hele verden ville »vende blikket fremad og drøfte kristendommens fremtid i en globaliseret verden, hvor

11. www.lwf-assembly.org og www.interchurch.dk for information om Det Lutherske Verdensforbunds 11. generalforsamling.

12. www.teo.au.dk/churchandmission.

religioner, kulturer og økonomier skal håndtere at eksistere sammen«. Konferencens diskussioner omkring kirkens betydning for kristen mission tog udgangspunkt i to forskellige synspunkter, nemlig kirken enten som et alternativ til den vestlige kultur eller som en faktor, der samler kirke og folk gennem sin historiske indflydelse. Konferencens indlæg var opdelt i fire hovedområder: forholdet mellem kirke og mission, kirkens fornyelse i det tredje årtusinde med de udfordringer den globaliserede verden giver, Internettets indflydelse på kirkens mission og missionsforskningens fremtid.

Det giver næsten sig selv, at hundredåret blev fejret i Edinburgh! Det skete i juni efter en fem års lang forberedelse i form af et studieprojekt, der kredsede omkring ni temaer.¹³ I studieprocessens styregruppe sad bl.a. den tidligere direktør for Areopagos Knud Jørgensen. I 1910 var visionen en global kirke, hvilket må siges 100 år efter at være blevet opfyldt. Konferencen i Edinburgh præsenterede et *Common Call* med ni punkter, der relaterede til emnerne for studiegrupperne. Opråbet havde fokus på det kristne vidnesbyrd i dialogen med ikke kristne – »Our approach is marked with bold confidence in the gospel message; it builds friendship, seeks reconciliation and practises hospitality«. – Men det var også et kald til at øve mission og vidnesbyrd i kirkernes egne rækker, ikke mindst blandt børn og unge.

Når de kristne kirker blomstrer næsten alle andre steder end lige i Vesten, hvor medlemstallet daler, hvilken rolle har så ydre mission fremover? Det spørgsmål havde Danmissions nye formand biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde, svar på: »I dag er der kirker i alle verdens hjørner, og derfor handler mission om at samarbejde med de lokale kirker til gensidig gavn. Det at udbrede kristendommen i Afrika og Asien, hvor Danmission primært arbejder, gør de lokale kirker ofte meget bedre end os. Men vi har både et økonomisk og et uddannelsesmæssigt overskud, og derfor er det vores opgave at støtte de lokale kirker og for eksempel sende teologer til at undervise på præsteseminarier«. (Kr.D. 30.8.)

13. Den næsten 300 sider store rapport kunne læses på www.edinburgh2010.org. De ni temaer for studiegrupperne var 1. Foundations for mission, 2. Christian mission among other faiths, 3. Mission and post-modernities, 4. Mission and power, 5. Forms of missionary engagement, 6. Theological education and formation, 7. Christian communities in contemporary contexts, 8. Mission and unity – ecclesiology and mission og 9. Mission spirituality and authentic discipleship.

Lausanne-bevægelsens tredje verdenskongres om mission fandt sted i Sydafrika i oktober. Deltagerne var repræsenteret efter antallet af kristne i det pågældende land, hvilket hurtigt viste, at Asien og Afrika langt overgik Europa og Nordamerika. Endnu engang dukkede spørgsmålet op omkring hvad mission er anno 2010. Stud.theol. Lasse Holmgaard Iversen deltog i konferencen og gjorde sig nogle tanker omkring dette spørgsmål i en kronik i *Kristeligt Dagblad* 19.10. Han pegede på mission i dag også handler om mission i egen kultur. I denne sammenhæng ville åbenhed over for andre kristne kulturer – også herhjemme – være til inspiration. Kirkens enhed blev også set som en vigtig faktor i fællesskabet omkring den globale kirkes vigtigste opgave, nemlig forkyndelse af Evangeliet. Enhed forstået som respekt for forskelle og uenighed og i forståelse for det fælles mål, forkyndelsen. »Dermed har vi et fælles mål uden for os selv, og kirkens enhed skal vise sig i partnerskab om denne opgave. Vi skal altså være ligeværdige i partnerskab og arbejdsfællesskab, men ikke nødvendigvis i velstand«.

Danske Kirkedage fandt sted i Viborg, hvor åbningsgudstjenesten Kristi Himmelfartsdag blev holdt på byens stadion for at kunne rumme de omkring 3000 deltagere. Programmets mere end 200 arrangementer blev godt besøgt, hvilket man tilskrev et aktuelt tema målrettet med tilbud for alle aldersgrupper, f.eks. var Sigurd Barrett indbudt til at læse bibelhistorier for børnene. Temaet var *Himmel og jord i bevægelse* med en henvisning til Kristi Himmelfartsdagene og med fokus på spiritualiteten, som er oppe i tiden.

Kristent Muslimsk Samtaleforum arrangerede for femte gang et møde mellem kristne og muslimske ledere, der fandt sted i København i slutningen af oktober. Temaet for konferencen var *Selvkritik hos kristne og muslimer – og forholdet til ekstern kritik* med oplæg fra dr.theol. Theodor Jørgensen og lektor, ph.d. Safet Bektovic, der dannede baggrund for konferencens debat.¹⁴

Epilog

Kirke, kristendom og kommunikation hænger sammen, for uden kommunikation er der ikke noget, der hedder kirke.

(Citat af direktør for Danmarks Kirkelige Mediecenter, Simon Kangas Larsen, Kr.D. 3.11.)

14. Rapport fra konferencen kan læses på religionsmoede.dk.

Kirken kan altid blive bedre til at kommunikere. Kirken har verdens bedste budskab, og verdens bedste budskab fortjener verdens bedste præsentation.

(Citat af direktør for Kirkeligt Medieakademi, Svend Løbner, Kr.D. 3.11.)

Begge de to direktører var enige om, at der kunne gøres en indsats for at forbedre den kirkelige kommunikation. De to kirkelige organisationer gik sammen om en Kirkernes Mediedag, der bliver holdt 22. januar 2011.

Kommunikation som en faglig disciplin vil næsten naturligt blive udviklet og styrket i kirken i fremtiden, fordi det er påkrævet i det moderne samfund i dag. Det kræver ikke blot en forståelse og viden omkring tidens kommunikationsformer og midler, men også en ny måde at kommunikere og samarbejde på internt i det kirkelige landskab.

I slutningen af året (kronik i Kr.D. 1.11.) bød teologen Thomas Emil Horneman-Thielcke ind med en opfordring til kommunikation, hvor han bl.a. pegede på »at genopdage det religiøse sprog, som ikke længere eksisterer i samfundet. Det sprog, der viser, at vi ikke kun består af kød og blod, men også har en sjæl og ånd, der ligesom vores fysiske krop har brug for næring og energi. Et sprog, der informativt fortæller, at religiøsitet ikke er en vareetikette, vi sætter på os selv ligesom stillingsbetegnelser og titler, men noget, som alle mennesker står med som et livsvilkår i deres eksistens ... Et sprog, hvor begreber som for eksempel synd, nåde, kærlighed, dåb og nadver bliver kommunikeret og på pædagogisk vis fremlagt og gjort tilgængelige for almindelige mennesker«.

00'ernes materialisme og individualisme er spået til at bevæge sig mod åndelige værdier og en søgen om end ikke mod et fællesskab, så mod fokus på mere sociale og solidariske engagerede aktiviteter. Det er et værdiskifte, som mange håber, kirken vil være klar til at møde med mission. Der er allerede taget hul på denne udvikling i løbet af de sidste ti år gennem konkrete tiltag og gennem forskning og økumenisk dialog. Også i denne sammenhæng kommer kommunikationsformer til at spille en rolle ligesom præsten i medie billedet, som person i embedet og tolkningen af præsteembedet ind i tiden tyder på at blive emner, der vil blive inddraget i debatten om fremtidens kirke.